

— Așadar, a conchis ridicând un deget, există lucruri la care nici nu visasem, care întrec orice imaginație și care cu siguranță există în jurul nostru, numai că nu ne dăm seama de ele.

Nu eram mulțumit cu acest răspuns. Doream ca tata să-mi spună „da” sau „nu”, și ar fi fost mult mai simplu. Nu înțelegeam de ce ochii noștri ne-ar duce în eroare, la fel și auzul și atingerea și, de aceea, când coboram de pe colinele Emaus pe un drum nisipos, de-a lungul teilor înalți, am întrebat cu îndoială dacă ceea ce vedem și auzim și ceea ce atingem cu mâinile există totuși cu adevărat. Acoperișurile roșcate ale caselor, copacii bătrâni, ropotul ploii sau mantaua violetă a golfului, care se întindea din depărtare până la picioarele noastre, dincolo de linia macaralelor și podurilor rulante de pe șantierul naval.

Tata s-a aplecat în mijlocul potecii, a ridicat un melc și mi-a zis, privindu-i cochilia:

— Nu se poate demonstra așa ceva. Doar nu este o ecuație matematică. Dar îți dai seama – melcul a nimerit în coș și am simțit mâna tatălui pe umărul meu – că există cineva care are grijă ca noi să nu ne rătăcim. Cineva care ne arată calea.

— Dumnezeu? l-am întrebat.

— Da, a răspuns încet și în acea constatare a lui era atâta siguranță, acel „da” scurt al său era atât de clar și de la sine înțeles, că n-am mai întrebat nimic, ca și cum deasupra colinelor Emaus și deasupra întregului nostru oraș s-ar fi întins deodată o privire invizibilă, care nu ne lasă să ne rătăcim, și care face ca totul în jurul nostru să fie teribil de adevărat – melcii, frunzele, bălțile și picăturile de apă care se prelingeau pe pelerina de ploaie a tatălui meu.

După-amiaza mergeam la coșmelia verde, unde domnul Kosterke, cu un picior de lemn și șchiopătând, cântărea melcii, nota ceva cu creionul chimic pe niște foi unsuroase și-l puneam pe tata să semneze, dându-ne banii. Monedele de cinci

zloți, cu pescarul care-și trage năvodul, monedele cu chipul lui Tadeusz Kościusko și uneori chiar o bancnotă roșie cu figura unui muncitor ajungeau în buzunarul tatălui, iar eu îl priveam pe domnul Kosterke care avea nasul în vânt, ca Tadeusz Kościusko, vorbea cu un accent dur, nemțesc și mirosea a mahorcă și a spirt. După tranzacție, când melcii se aflau deja într-un scrin special, căptușit cu iarbă și frunze, tata se așeza pe o bancă strâmbă, îi oferea domnului Kosterke o țigară și atunci începeau să vorbească despre vreme și despre colectarea melcilor, după care accelerau, depășeau frontierele statale și vamale, înființau filialele celei mai mari firme din Europa Centrală care se ocupa cu achiziționarea melcilor, calculau sumele mari, câștigau mereu piețe noi și, în cele din urmă, deschideau o fabrică de conserve de melci, cu denumirea poetică „Laura“, pentru că așa o chema pe soția domnului Kosterke, cu care înainte de război ținuse o prăvălie cu coloniale în colțul străzii Hubertusburgerallee.

— Unde era strada aceasta? l-a întrebat tata. N-am văzut-o pe harta mea.

Și atunci domnul Kosterke a povestit despre intersecția de la ieșirea din oraș și despre prăvălia în care vindea produse coloniale din toată lumea. Povestea despre soția și fiicele sale și despre faptul că acum rămăsese singur, cu piciorul său de lemn. Pe cel adevărat îl pierduse în '46, când a călcat pe o mină germană și probabil de aceea n-a mai plecat în Germania, pentru că n-a mai prins ultimul tren, și pe urmă n-a mai vrut să plece, ca să nu-și piardă din întâmplare și celălalt picior, cel sănătos. Apoi a dus-o foarte greu, când se spunea că el, Kosterke, este neamț, și doar era locuitor al Gdańskului, doar un simplu locuitor al Gdańskului, și vorbea polona aproape la fel de bine ca germana.

— Hubertusburgerallee..., cădea tata pe gânduri. Frumos nume, am să caut această stradă.

Iar atunci domnul Kosterke, șchiopătând, aducea din spate o sticlă de spirt și două pahare și amândoi beau în sănătatea

lor, ca doi prieteni de demult, iar eu mă uitam la fețele lor, boțite de o grimasă bruscă, mă uitam cum mușcau din castravetele murat scos dintr-un borcan mare în care pluteau fire de mărar, frunze de vișin și căței de usturoi, știam că de-acum n-o să mai plecăm niciodată în America în căutarea libertății și banilor, pentru că datorită melcilor aveam ce mânca și, colindând colinele Emaus, scotocind în valea râului Strzyża sau umblând prin coclaurii pădurii din Oliwa împreună cu tata, eram oameni cu adevărat liberi.

— Sezonul melcilor se va termina în curând, a spus într-o zi domnul Kosterke, iar eu mă voi întoarce la sticle și maculatură, dar dumneavoastră, dom' inginer?

Tata a ridicat din umeri.

— Poate am să construiesc un velier, i-a zis învârtind paharul gol, și vom pleca într-o călătorie lungă? I-ar plăcea fiului meu mai mult decât la școală. Canalul Kiel, La Manche, apoi Biscaya, Gibraltarul, enumera dintr-o suflare, Marea Mediterană, Egee și, în cele din urmă, Itaca! O vom înconjura și ne vom întoarce acasă, iar dumneavoastră, domnule Kosterke, vă vom trimite ilustrate de la Hamburg și Marsilia. Ce părere aveți?

Fostul negustor de coloniale din Hubertusburgerallee ne privea tăcut. Și deodată, parcă la atingerea unei mâini invizibile, ițele timpului au început să se întrepătrundă în aerul dilatat al coșmeliei din lemn, iar interiorul întunecat al prăvăliei s-a încărcat cu aromă de cafea, scorțișoară, ghimbir, nucșoară, cuișoare și de vin de Moselle, iar domnul Kosterke își recăpătase piciorul adevărat și stătea după tejgheaua lucioasă din lemn de stejar, trăgând din țigara marca Vineta din Danziger Tabak-Monopol Aktiengesellschaft, în timp ce tata, de partea cealaltă a tejghelei, fuma o țigaretă Okassa Zarotto, cumpărată din depozitul Kummer, de la Poarta Verde, fuma așadar țigaretă de la fabrica Halpaus din Breslau, întrebându-l pe domnul Kosterke: „Și cum vă merg afacerile?“, iar atunci negustorul de coloniale răspundea că nu așa de bine ca înainte,

pentru că, de când cămășile brune au luat în stăpânire străzile orașului nostru liber, de când cămășile brune au preluat controlul asupra Senatului și politicii externe, deci de când cămășile brune au intrat în război vamal cu Polonia, afacerea nu merg prea bine. Guldenul a luat-o în jos și probabil că el, Kosterke, își va deschide un cont la o bancă poloneză din Gdynia, ceea ce nu este 100% legal, însă este avantajos, pentru că zlotul polonez este foarte tare și nici nu se clintește, la fel ca francul elvețian. Tata învârtea cutia de culoarea nisipului, cu chipul unei femei frumoase, care îl privea; brațul ei dezvelit, profilul ei clasic și arcurile sprâncenelor, precum și cărlionții părului negru prinși cu o floare de orhidee, erau ca o boare misterioasă și seducătoare a Levantului, iar când domnul Kosterke, coborându-și vocea, povestea despre demnitarul NSDAP¹, ca de exemplu Rauschnig, președintele Senatului Orașului Liber, care își retrăsese banii de la băncile din Gdańsk și îi plasase în bănci poloneze, de partea cealaltă a frontierei. Când domnul Kosterke povestea cu furie despre social-democrații bătuți în timpul unei adunări de către cămășile brune și despre creștin-democrații întemnițați, când spunea abia șoptit că vin vremuri grele pentru evrei și polonezi și pentru toți oamenii cumsecade, tata sorbea din ochi profilul grec al femeii, gâtul subțire și obrații fini, ca și cum medalionul cu chipul ei nu era imprimat pe cutia de culoarea nisipului Okassa Zarotto, ci o miniatură a lui Mehoffer, aceeași care atârna în apartamentul lvovian de pe strada Ujejski, deasupra biroului străbunicului Tadeusz, reprezentând-o pe soția lui, moartă de tânără, din familia maghiară Szegedi.

— Da, da, a zis tata, vin vremuri grele, dar au fost vreo dată ele mai ușoare?

Aroma de ghimbir, nucșoară și cuișoare și parfumul tutunului turcesc au dispărut pe neașteptate, la fel ca pachetul

1. Nationalsozialistische Deutsche Arbeiterpartei – Partidul Muncitoresc Național-Socialist German.

albastru-galben de țigări Vineta și cutia de culoarea nisipului Okassa Zarotto, iar domnul Kosterke, având iarăși picior de lemn, s-a aplecat la urechea tatălui, șoptindu-i informații secrete:

— Cei mai mulți se găsesc în cimitire, în cele buruienoase și părăsite, pentru că sunt ființe cimitiroase, ascultați-mă pe mine! Și știu și de ce. Acolo tufișurile și frunzele au o savoare specială, pentru că extrag din pământ cea mai bună zeamă, melcii simt asta, vă zic eu, și de aceea, înainte de sfârșitul sezonului, trebuie să-i culegeți de-acolo pe cei mai mulți.

Picăturile de ploaie curgeau pe acoperișul coșmeliei, domnul Kosterke a pus sticla de spirt la loc, după tețghea, iar tata asculta neîncrezător povestea despre cimitire și melci și până la urmă a aprobat politicos și i-a zis că trebuie să plecăm, căci se face târziu. În privirea lui vedeam mirare amestecată cu iritare.

— Ce mai trăncănește și moșneagul ăsta! a zis în timp ce ne întorceam spre casă. Melcii trăiesc acolo unde este verdeață, atâta tot!

Dar zilele următoare ne-au produs o confuzie totală. Întorcându-ne de la Morile de Jos, prin Brętowo, am tras o fugă până la marginea cimitirului vechi, unde, printre pietrele tombale cu inscripții germane, năpădite de buruieni, printre statuetele de îngeri distruse și crucile putrezite, încolăcite de troscot, am dat peste un adevărat regat al melcilor. A trebuit să fim atenți, ca să nu călcăm cochiliile ascunse în iarba înaltă și era de-ajuns să dăm la o parte o creangă de soc sau de caprifoi, ca să găsim familii întregi, clanuri întregi de melci, lipiți câte trei-patru, ca și cum s-ar fi temut de singurătate sau ar fi participat la un ritual de dragoste.

Ne-am umplut cu melci până la refuz nu numai coșurile, ci și un sac din pânză gri, pe care îl aveam în plus. Tata tăcea, iar în timp ce domnul Kosterke ne-a plătit cu bancnote roșii pe care era imprimat un chip de muncitor, am zis că melcii sunt probabil soli ai lumii subterane.

— Ce bazaconii îndrugi acolo? a zis tata cu oarecare iritare. Cum de ți-a trecut prin cap așa ceva?

Însă a doua zi, trecând pe lângă Politehnică, am intrat într-o doară pe aleile năpădite de buruieni ale cimitirului în care odinioară își găsiseră somnul de veci nemții, iar acum își găseau somnul doar bețivanii și vagabonzii, și imediat, printre sălcii pletoase, carpeni, fagi cu frunze roșii și molizi, am descoperit și mai mulți melci decât la Brętowo; tata n-a mai rezistat:

— Într-adevăr, este ceva straniu în asta. Dar are oare vreo legătură cu moartea?

N-aș fi putut să răspund acelei întrebări. Lumea melcilor era tăcută și inaccesibilă, iar drumurile lor, marcate cu o dără argintie, păreau să ascundă un mister special. Oare faptul că se aflau tocmai aici, în cimitir, era legat în vreun fel de, spre exemplu, Hugon Toller, decedat în anul 1938, la 17 octombrie în Wrzeszcz? Sau de un anumit doctor Merz, muzician și dirijor, care a trecut la cele veșnice chiar la sfârșitul războiului, însă înainte de a fi incendiat Orașul Central și de a fi transformate în scrum casele, depozitele și bisericile? Nu, n-aș fi putut să răspund acelei întrebări, de aceea l-am întrebat pe tata ce înseamnă de fapt „a trece la cele veșnice“. Oare nu cumva înseamnă o comuniune cu Dumnezeu? Și unde se află acest loc pe care noi îl numim veșnicie? Deasupra noastră, acolo sus? Sau poate în jos? Sau poate pur și simplu undeva printre noi, numai că nu îl vedem, așa cum nu vedem aerul care ne înconjoară și pe care-l respirăm fără să ne dăm seama.

Tata așeza melcii în coșuri.

— Ceea ce știi este că există Dumnezeu și cu toții ne temem de moarte, mi-a zis după o clipă de gândire. În rest, nu sunt decât presupuneri.

— Și tu te temi de moarte? l-am întrebat.

— Și eu, mi-a răspuns.

— Și cum e când mori?